

**„A magyar költészet
vele érkezik meg
az európai mába”**

Közelítések...
Babits Mihály
életművéről születésének
125. évfordulóján
Savaria University Press,
Szombathely, 2008.

A Babits Mihály prózai és drámai műveinek, valamint tanulmányainak, levelezésének kiadásával foglalkozó Babits kutatócsoport 1997 óta folyamatosan megjelenő, elsősorban dokumentumokat közlő Babits Könyvtár sorozata után 2002-ben indult útjára a Babits Kiskönyvtár sorozat. Jelen kötet ez utóbbi sorozat negyedik darabja.

A *Közelítések...* több mint ötszáz oldalon kereken negyven tanulmányt gyűjt egybe, és a 2007. április 24-től 26-ig az ELTE BTK Kultúra- és Irodalomtudományi Intézetében működő Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék közreműködésével megrendezett *Évforduló előtt* című konferencia előadásainak szerkesztett változatát tartalmazza. (Szerkesztette: Nédli Balázs, Pienták Attila és Sipos Lajos).

Amint az olvasó kézbe veszi az üde, lilás rózsaszínű borítójú kötetet, amelyet a polcai előtt könyvlapokba feledkező Babits Mihály fényképe díszít, majd a tetszetős külső után fürkészőn belelapoz, első benyomása, hogy tartalmát tekintve is igen sokszínű, változatos a kiadvány – ami a szerzők témaválasztásait, irodalomtörténeti, és -elméleti megközelítésmódjait, tudományos munkásságát vagy akár életkorát illeti. Találunk írást a kötetben akadémikustól, egyetemi oktatóktól és egyetemi hallgatóktól, középiskolai tanároktól és doktoranduszoktól. A dolgozatok között vannak irodalomtörténeti tényeket megvilágító dokumentumok, műelemzések, folyamatrajzok, a Babits-verseket és kortárs magyar irodalmi alkotásokat összehasonlító elemzések és az internetes szövegkiadás lehetőségét mérlegelő eszme-futtatás. A találó címadás a folyamatot, a valahonnan valahová tartást, a meg nem érkezést, a befejezetlenséget is érzékelteti, amelynek a szóvégi három pont ad nyomatókat.

A tanulmánykötetben az írások nem szorosan épülnek egymásra. A gyűjteményben mégis rendezőelv, átgondolt tematika uralkodik, amely hat különböző, alcímekkel ellátott fejezetbe rendezi a tanulmányokat. Az első fejezet „...s mit ér a szó...?” címmel tizenegy írást ad közre. Babits Mihály pályájának első felére fókuszál, első versesköteteit, költeményeit vizsgálva részletesen.

A kezdő tanulmány Csűrös Miklós *Ady és Babits – Fülep Lajos interpretációjában* című írása, amely az iro-

dalomban is járatos művészettörténész és esztéta szemével igyekszik bemutatni a korszak két emblemikus alakját. Az írás végén publikált, Babits Mihály halála után keletkezett töredékes Fülep Lajos-nekrológban sorjázunk a vázlatos megállapítások: „Babitsnak rengeteget kellett pótolnia. Arany óta itt nem történt semmi. A magyar költészet vele érkezik meg az európai mába”, „Ady próféta-ként jött; Babits nem. De azzá kellett lennie. Az artistából próféta.” A *Levelek Iris koszorújából* című első verseskötet nyitó és záró versének (*In Horatium, A lírikus epilógja*) újraolvasását kínálja Sipos Lajos *A babitsi vers genesiséhez* című tanulmánya. Az írás Antoine Compagnon-nak a történeti aspektus jelentőségét hangsúlyozó gondolatára hívja fel a figyelmet: „Ha kivonunk egy művet saját irodalmi és történeti összefüggéséből, [és] más szándékot tulajdonítunk neki (más szerzőt: az olvasót), [akkor] más művet faragunk belőle, s így már nem ugyanaz a mű, amelyet értelmezünk.” A Babits-hagyatékban fellelhető dokumentumok és a kritikai kiadások előmunkálatai megkönnyítik a szövegek kontextusának és keletkezésének megismerését. A tanulmány felhívja a figyelmet Babits modernségének első jeleire, amelyre Baudelaire, Poe, Gautier, George, Rilke adhattak inspirációt Babitsnak. Az eredetileg cím nélküli, 1903 júniusában írt vers, amely utólag, 1909-ben kapta *A lírikus epilógja* címet, s vált a *Levelek Iris koszorújából* című kötet záró versévé, jól mutatja, milyen utat járt be a szerző a költészetteni modellváltás (pontosabban: a modern vers kidolgozásának) megvalósításáig. Az utóbbi gondolatot megerősíti Kulcsár Szabó Ernő is a kötetzáró „*Nincs benne tűz...?*” című írásában. Az első fejezet utolsó „...s mit ér a szó, amely csupán tiéd?” című tanulmánya Cseke Ákos írása. A szerző nyelvfilozófiai szempontból közelíti meg Babits költészetét, jó érzékkel talál rá egy, a költészetben századokon átívelő meg-megújuló, alapproblémára: a nyelv és a gondolat viszonyára. A kimondott szó és az azt megelőző gondolat kapcsolatát, a szavak „hűségét” vizsgálja, számtalan irodalmi példával alátámasztva a költőket (köztük Babitsot) és a filozófusokat foglalkoztató probléma valóságát. Babits időről-időre azzal küszködik, hogy saját szavai és a belső, kifejezendő gondolatok közt áthidalhatatlan a távolság. Más az, amit mondani szeretne, és más, amit ténylegesen mond. „Problémája a költészet, a költői beszéd és egyáltalán az emberi szó értelme: verseiben már-már aránytalanul nagy szerepet kap a szólás, a kifejezés poétikai, antropológiai, sőt teológiai dilemmája.” Az életműből kiemelt, számos példa: *Levél Tomiból*, *Hadjárat a semmibe*, *Cigány a siralomházban*, *Jónás könyve* – között szerepelnek a *Sziget és tenger* kötet *Régen elzengtek már Sappho napjai* című programadó versének a lírai beszéd lehetetlenségét, a líra halálát kije-

lentő sorai is: „A líra elhal, néma ez a kor. ... s mit ér a szó, amely csupán *tiéd?*” (Érdekes, ahogy a tanulmányköteten belül „megelevenednek” ezek a szövegek és az olvasónak óhatatlanul feltűnik, hogy Fülep fent említett írásában, Babitsnak épp ezekkel a soraival lép dialógusba: „Babits téved (»A líra meghal« – Régen elzengtek – Sziget 11) – csakis a líra él a régi formák közül. S az új: a regény és novella. A magányé; s a polgári társadalomé. A dráma halt meg. S az eposz [már rég.]” A szerző Pilinszky János *Apokrif* és József Attila *Reménytelenül* című versének hasonló gondolatát idézi, majd utal rá, hogy a Babits előtt ismerős Danténak is visszatérő élménye a „szóínség”, sőt már Szent Ágoston is töpreng a kimondott szavak és a belső gondolatáram ellentétességén.

A második fejezet öt előadása Babits Mihály prózáját vizsgálja. Ebben a szekcióban találjuk Rónay László írását, amely a regények erkölcsi üzenetére helyezi a hangsúlyt. Véleménye szerint az erkölcsromlás az, „amely a mélyen etikus írók e művekben megszólalásra készítette”, s amelyet Szekfű Gyula *Három nemzedéke* is a korszak egyik uralkodó jellemzőjeként mutat be. Rónay László Babits regényeinek statikusságára is felhívja a figyelmet: „A cselekményesség lendítő ereje még a *Halálfiából* is hiányzik, holott nemzedékek sorát mutatja be.” Ez alól csak *A gólyakalifa* kivétel, a többi regény markáns vonása az „aprólékos jellemzés”, a „pontos környezetrajz” és a modern regényírásra jellemző gyakori elmélkedések beiktatása.

Az esszé mint énépítés című harmadik fejezetben *Az európai irodalom történetét* értelmezi Schein Gábor és Visy Beatrix, ez utóbbi „családregény”-ként olvassa a művet. Pienták Attila és Majoros Györgyi műfajelméleti fejtegetései a forma újraértelmezésének lehetőségeit mérlegelik. A negyedik fejezetben (*Forrásszöveg vagy célszöveg?*) olvashatunk Babits jelentősebb fordításairól négy különböző témában: versfordításairól, Dante-fordításának kéziratáról, Shakespeare-fordításáról és az *Eratóról*. Az ötödik fejezet (*Babits és barátai*) hét dolgozata a költő kapcsolatrendsze-

rébe enged bepillantást, s főként Kosztolányival, Osvát Ernővel, Kassákkal, Illyéssel, József Attilával való viszonya és egymásra gyakorolt hatásuk kerül előtérbe.

A „*Mindig új paradigma lép föl, és kiszorít egy régit...*” című utolsó fejezet kitekintést nyújt a Babits recepcióhoz és a mai irodalomhoz. Tarján Tamás *A parodizált Babits* és Füzfa Balázs „*Ahogy csak szenteket szabad*” című írása több ponton jól kiegészítik egymást. Érdekes megfigyelni, ahogy a két szerző Babitsról és hatástörténeti szempontokról beszélve több esetben azonos versválasztás köré csoportosítja mondanivalóját, s közben mégis más-más helyre tevődik a hangsúly gondolatmenetükben. Tarján Tamás a magyar paródia-felfogás XX. századi megjelenési módjai felől indítja vizsgálódását, s a legkorábbi művek közül válogatva Karinthytól az *Így írtok tít* (1912) és Lovász Károly Nyugat-csúfoló *Ugat* (1912) című füzetét említi meg, majd a Karinthy-hagyományból táplálkozó paródiairás 1960-as évektől napjainkig megjelenő példáit idézi fel. A paródiairás hazai gyakorlatának felvázolása után írása második felében tér ki bővebben Babitsra. Pár példával (Varró Dániel *Mozi*, Bodor Béla *Babits Mihály-palimpszesztje*, Báthori Csaba *Bestiarium literaricum*) illusztrálja a „paradisztikus felülírásokat”. Füzfa tanulmánya nem ezt a fajta retorikai megközelítést alkalmazza, hanem a Babits-versekre, mint a posztmodern és „posz-posztmodern” magyar líra pretextusaira és intertextusaira tekint. Ilyen szempontból merülnek fel több ízben a különféle poétikai módszerekkel operáló Kovács András Ferenc alkotásai, Orbán Ottó *Esti kérdése* vagy Bodor Béla, Báthori Csaba, Varró Dániel korábban említett versei.

A tanulmánygyűjteményt névmutató és a kötet szerzőit ismertető oldalak zárják. A gazdag kötet végül egy-egy képpé formálja a babitsi életművet és recepciót érintő izgalmas és aktuális kutatási eredményeket.

Zs. Major Ágota

Megjelent

A X. századi magyarok kísérleti régész szemmel

címen Magyar Attila sorozatindító könyve. A száznyi fotóval és grafikával illusztrált írás két évtized kutatómunkáját és gyakorlati tapasztalatait összegzi. A hétkötetesre tervezett sorozat első része *A vitézekről...* alcímet kapta, utalva a szerző nem titkolt szándékára, mely szerint elsősorban a hagyományörzőknek, a történelmi életmód rekonstrukciója iránt érdeklődőknek kíván jól használható kézikönyvet, gyakorlati útmutatót adni.

Magánkiadás, 105 oldal, puha kötés, ára: 2500 Ft

Megrendelhető és megvásárolható a Magyar Napló szerkesztőségében